

PODOLETZ LÉNA

Az ezredfordulós Japán kriminalitása a társadalmi folyamatok tükrében – újabb „Japán csoda”?

Japán a második világháború befejeződése óta nem csak egyedülálló kultúrájával, de az ott lezajló gazdasági és társadalmi folyamatokkal is magára vonta a világ figyelmét. Számptalan kutató keresett magyarázatot a „japán csodának” nevezett, robbanásszerű gazdasági növekedésre, majd később arra, hogy egy ilyen mértékű társadalmi változás mellett miként volt lehetséges, hogy a bűncselekmények száma (az 1950-es évektől kezdve) nemcsak hogy nem emelkedett, de a világ más, fejlett országaihoz viszonyítva meglehetősen alacsony szinten stagnált.¹ Az 1990-es évek kezdetén olyan gazdasági és kulturális hatások érték az országot, amelyek eredményeképpen a nyugati tapasztalatok és a különböző szociológiai, kriminológiai elméletek szerint a bűnözésnek növekednie kellett volna. Japán azonban (legalábbis napjainkban így látszik) ismét egy „csoda” helyszíne, hiszen a bűnözési mutatók néhány évnvi emelkedés után ismét csökkenésnek indultak. Ezzel párhuzamosan azonban mind a japán társadalomban, mind a törvényhozásban és az igazságszolgáltatásban olyan folyamatok indultak el, amelyek már hasonlítanak a nyugati országok jelenkori tendenciáihoz.

1. A bűncselekmények számának alakulása a gazdasági növekedés időszakában (az 1940-es évek végétől az 1990-es évek elejéig)

A második világháborús vereséget követően Japán a történelemben egyedülállónak mondható gazdasági növekedést produkált. A lakosság területi eloszlása is átalakult, a korábban háztáji gazdasággal foglalkozók

¹ Erre többek között Freda Adler is rámutat „Nations not obsessed with crimes” című, 1983-as munkájában (Littleton: F. B. Rothman), amelyben alacsony bűnözési mutatókkal rendelkező országokat vizsgált és hasonlított össze.

tömegesen áramlottak a városokba, munka reményében. Szinte azonnal kialakult az új japán családmodell, amelynek tagjai a vállalatnál dolgozó férj, a háziasszony, legalább két gyermek és a házaspár valamelyik tagjának szülei. A nők ugyan rendelkeztek szavazati joggal és más alkotmányos alapjogokkal, de a munkaerő-piaci helyzetük továbbra is marginális maradt, és a társadalmi elvárás a nőkkel szemben továbbra is a háziasszonyi szerep ellátása volt. A gazdaság robbanásszerű fejlődése nem generált olyan nagy eltéréseket az emberek gazdasági helyzetében, mint az Nyugaton jellemző, Kingston ezt az állami újraelosztás viszonylagosan egalitáriánus rendszerével és a biztos munkalehetőségekkel magyarázza.² Emellett fontos szerepe volt még a kötött előmeneteli rendszernek és a szakszervezeteknek is.³ A háború utáni éveket (1945–1952) az Egyesült Államok befolyása jellemezte, ez megmutatkozott az ország jogalkotásában is, például az 1947-ben hatályba lépett új japán alkotmány az Egyesült Államok befolyása alatt született meg.⁴ Ebben az időszakban, a világháborús vereséget követő szegénység és kilátástalanság éveiben a kábítószer-használat, a korrupció és általában a bűncselekmények olyan gyakoriak voltak, hogy „gyakorlatilag mindenki megszegte a törvényt”⁵. Sok nő kényszerült prostitúcióra azért, hogy eltartsa magát és családját, rendkívül magas volt a vagyon elleni bűncselekmények száma (lopás és rablás) és ebben az időszakban kezdődött meg a Yakuza térnyerése is.⁶ Ezekben az években Japán gazdasági helyzete kilátástalannak tűnt, hiszen a háborúban gyárainak legtöbbje elpusztult a bombázások során, a nemzetközi szinten „számkivetettnek” számított és saját forrásai sem voltak. Az Egyesült Államok által irányított helyreállítási intézkedések azonban (pl. földreform, a hiperinfláció megfékezése, a yen árfolyamának alacsony szinten tartása az export fellendítésére, és a koreai háborúhoz szükséges felszerelések Japánban történő előállításának) megfelelő alapot jelentettek a japán gazdaság gyors növekedésnek megindulásához.⁷ Ez megmutatkozott a GDP ugrásszerű növekedésében (1955 és 1973 között az egy munkavégzőre eső GDP a négyszeresére emelkedett⁸), a technikai fejlesztések soha nem látott mértékében, az életszínvonal emelkedésében, a háború utáni károk helyreállításának gyorsaságában és a japán vállalatok nemzetközi térnyerésében. A japán gazdaság néhány évtized alatt, az 1960-as évek végére a világ második legnagyobb gazdaságává vált az

² Jeff Kingston: *Contemporary Japan: History, Politics and Social Change Since the 1980s*, 3. o.

³ Chalmers Johnson: *Miti and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy 1925–1975*, Stanford University Press, 1982, 11. o.

⁴ David Murakami Wood, David Lyon and Kiyoshi Abe: *Surveillance in Urban Japan: A Critical Introduction*, *Urban Studies*, March 2007, 551–568, 562. o.

⁵ J. W. Dower: *Embracing defeat: Japan in the wake of World War II*, New York: Norton, 1999, 97. o. *in*: David T. Johnson: *The Homicide Drop in Postwar Japan*, *Homicide Studies*: 2008/12/146–160, 148. o.

⁶ Kingston: 6. o.

⁷ Kingston: 13. o.

⁸ Kingston: 13. o.

Egyesült Államok után.⁹ A szinte robbanásszerű fejlődés okait számtalan kutató próbálta megfejteti, rengeteg tanulmány tárgyát képezte a „japán csodának” nevezett jelenség. A kutatók többsége végül egy magyarázatra jutott: arra, hogy a folyamatban az „emberi tényező” játszott a legfontosabb szerepet.¹⁰ Az ún. nemzeti-karakter elmélet szerint a japán emberek más nemzeteknél sokkal magasabb szinten képesek az együttműködésre.¹¹ A csoportösszetartással kapcsolatban Hidasi Judit egy japán közmondásra hívja fel a figyelmet, amely így hangzik: „ha valamennyien nekivágunk, akkor a piros lámpától sem kell félni”¹².

A „japán csoda” azonban nem csupán a gazdaság fellendülését, az életszínvonal emelkedését, a technikai vívmányokat jelentette, a csodának volt egy másik oldala is. Ez pedig a bűncselekmények számának alacsony volta, a világ más fejlett országaival összehasonlítva.¹³ A változásoknak – különösen azok gyors lefolyása és sokrétűsége miatt, amelyek Japánt a háború utáni évtizedekben jellemezték –, európai és amerikai tapasztalatok szerint a bűncselekmények emelkedéséhez kellett volna vezetniük. Ehelyett az országot a bűncselekmények számának alacsony szinten való stagnálása jellemezte, egészen az 1990-es évek közepéig.¹⁴ Ezzel kapcsolatban sok magyarázat született az évek során. A legismertebbek a japánok közösséggel, csoporthoz tartozással kapcsolatos attitűdjét, illetve az ehhez kapcsolódó szegyen szerepét jelölik meg meghatározó tényezőként.

Chalmers Johnson szerint a japánok csoportösszetartásában a japánok együttműködésre való készsége mutatkozik meg.¹⁵ Ez az összefüggés azonban inkább fordítva tekinthető igaznak, hiszen a csoportösszetartás és a csoporthoz való kötődés az, amit a japán kisgyermek már rendkívül fiatal korban megtanulnak. Sőt, Aam szerint a japán anyák nevelési módszerei kifejezetten abba az irányba hatnak, hogy „elijesszék” a gyermeket az önálló döntéshozataltól és kialakítják benne a csoport elvesztésétől való félelmet.¹⁶ Ez pedig ellentétben áll a nyugati nevelési elvvel, amely szerint a gyermeket önállóságra, felelősségvállalásra kell szoktatni. A csoporthoz való függőség és a közösségből való kitaszítottság félelme az iskolában és felnőttkorban a munkahelyen is jelen van, végig

⁹ Kenichi Ohno: *The Economic Development of Japan*, 2006, GRIPS Development Forum (translated from Kenichi Ohno: *Tojokoku Nippon no Ayumi: Edo kara Heisei madeno* Keizai Hatten, 2005, Tokyo: Yuhikaku Publishing Co. Ltd.): 14. o.

¹⁰ Hidasi Judit: *Értékválság és értékvtás Japánban*, Ezredvég: 2002. augusztus–szeptember, XII. évfolyam, 8–9. szám, 83–89; weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasij.html>

¹¹ Chalmers Johnson: *Miti and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy 1925–1975*, Stanford University Press, 1982, 8. o.

¹² Hidasi Judit: *Na és hogy tetszik Japán?*, Budapest: Terebess Kiadó, 1999; weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasi.html>

¹³ N. Komiya: *A cultural study of the low crime rate in Japan*, *The British Journal of Criminology*, 1999/39/369–390, 369. o.

¹⁴ *White Paper on Crime 2009*, Research and Training Institute, Ministry of Justice, weblink: <http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/mokuji.html>

¹⁵ Chalmers Johnson: 8. o.

¹⁶ Leonardsen: 213. o.

kíséri a japán emberek életét. A csoportból való kitagadásnak első számú oka pedig a különbözőség, a megszokottól eltérő viselkedés lehet. Ennek kapcsán idézi Hidasi Judit a régi japán közmondást: „a kiálló szög beveretik”¹⁷. A japán társadalomban már maga a letartóztatás is stigmát jelent, nem számít, hogy milyen bűncselekmény gyanújával került rá sor.¹⁸

David T. Johnson az emberölések alacsony számát vizsgálta Japánban. Ennek magyarázata kapcsán jegyzi meg, hogy mivel az emberölés „kockázatos tevékenység”, hiszen az elkövető maga is megsérülhet a cselekmény közben, így a japán emberek, akik a második világháború után jobban odafigyeltek a kockázatokra, elkerülik ezt a bűncselekményt.¹⁹ Ez az indoklás némileg eltúlzottnak tekinthető, legalábbis az emberölés esetében. Egy ilyen jellegű, súlyos bűncselekmény esetében nem feltételezhető, hogy (ahogy Johnson írja²⁰) az oktatás színvonalának emelkedése, az egyenlőtlenségek és az egy háztartásban élő gyermekek számának csökkenése oly mértékben növelte a potenciális elkövetők figyelmét a kockázatok tekintetében, hogy az jóval meghaladja a világ más országai elkövetőinek figyelemszintjét. Az emberölés valószínűsíthetően a világ valamennyi országában ugyanolyan sérülési kockázattal jár az elkövetőre nézve, így ha ez a tény el is tántorítja a potenciális elkövetők egy részét a cselekmény elkövetésétől, ez valamennyi országban így van, tehát ez nem lehet oka annak, hogy Japánban más országokkal összehasonlítva alacsonyabb az emberölések száma. Johnson emellett rámutat, hogy a japán rendőrség az emberölések nagyjából 96 százalékában sikeresen zárja le az ügyet, így az elkövető gyakorlatilag biztos lehet benne, hogy büntetésben részesül majd.²¹ Ez az érv jobban megállja a helyét, hiszen már Beccaria is felhívta a figyelmet arra, hogy a büntetésnek akkor lehet visszatartó ereje, hogyha azonnali, vagyis a lehető legkevesebb idő teljen el a bűnelkövetés és a büntetés között.²² Természetesen kérdés, hogy az emberölések tekintetében mennyire lehet ez igaz. Ennek megállapításához az emberölések elkövetési körülményeinek, az elkövetők tudatállapotának vizsgálatára lenne szükség. Ám valamennyi bűncselekmény tekintetében igaz lehet az, hogy amennyiben a társadalom tagjai tudatában vannak, hogy a japán rendőrség milyen felderítési aránnyal dolgozik, illetve a bíróságok milyen arányban hoznak marasztaló ítéletet, így ennek már hatása lehet a bűnelkövetési hajlandóságra.

Részben magyarázatul szolgálhat a regisztrált bűncselekmények számának alacsony voltára az átlagosnál magasabb látencia. Wood, Lyon és Abe rámutatnak, hogy a második világháború után a Japán állam szerveinek meggyengült volta miatt mind az Egyesült Államok kormánya (az

¹⁷ Hidasi Judit: Értékválság és értékváltás Japánban, *Ezredvég*: 2002. augusztus–szeptember, XII. évfolyam, 8–9. szám, 83–89; weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasij.html>

¹⁸ D. H. Foote: The benevolent paternalism of Japanese criminal justice, *California Law Review*, 80 (2), 317–390, 344. o. in: Johnson: 154. o.

¹⁹ Johnson: *The Homicide Drop in Postwar Japan*, 153. o.

²⁰ Johnson: *The Homicide Drop in Postwar Japan*, 153. o.

²¹ Johnson: *The Homicide Drop in Postwar Japan*, 153. o.

²² Cesare Beccaria: *A bűnökről és a büntetésekről*, ford.: Madarász Imre, Budapest: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1989

1946–1952-ig terjedő időszakban), mind a japán államigazgatás az állam-szervezeten kívüli csoportokhoz fordult a rend helyreállítása érdekében. Ezek a csoportok, amelyek az idő múlásával törvényes, illegális, illetve a legalitás és illegalitás határterületén elhelyezkedő ügyletei egyébként szintén hozzájárultak a kriminalitás növekedéséhez, a *boryukudan* vagy *Yakuza* néven váltak ismertté. Az 1990-es évek elejéig a rendőrség ugyan figyelte ezen csoportok tevékenységét, azonban úgy vélekedtek, a szervezetek elleni akcióknak kiszámíthatatlan következményei lennének. Végül az 1992-es, szervezett bűnözés elleni fellépésről szóló törvény volt az, amely az egyensúlyt némileg elmozdította az állam javára.²³ Ennek ismeretében érdemes lehet fontolóra venni, hogy hatással lehet-e a szervezett bűnözésnek ilyen magas foka a regisztrált bűncselekmények relatíve alacsony voltára. Ha abból indulunk ki, hogy Kaplan és Dubro szerint az öngyilkosságok 11 százalékáért a Yakuza a felelős (még ha közvetett módon is),²⁴ akkor felvetődik a kérdés, hogy vajon a bűncselekményeknek milyen százaléka maradhat rejtve a bűnszervezet érintettsége miatt. Természetesen a világ más országaiban is vannak ilyen jellegű szervezetek, ám azok együttélése a társadalommal talán nem oly mértékű, mint Japánban, ahol a Yakuza tulajdonképpen a társadalom szerves részének tekinthető. Emellett ha figyelembe vesszük, amit Wood és szerzőtársai írtak a rendőrség attitűdjéről a Yakuza elleni akciók kiszámíthatatlan hatásával kapcsolatban,²⁵ akkor ez alapján könnyen elképzelhető, hogy a japán társadalom tagjai is érzékelték a bűnüldöző szervek neutrális viszonyát a bűnszervezettel. Ez pedig ahhoz vezethetett, hogy olyan esetekben, amikor tisztában voltak vele, hogy olyan bűncselekmény áldozatai lettek, amelyhez a szervezetnek köze van, ez csökkentette a feljelentési hajlandóságot. A látencia magas voltát támasztja alá a 2000. évi reformokat követő növekedés a feljelentési hajlandóság (és így a regisztrált bűncselekmények) tekintetében (részletesen ld. 3. rész).

2. A bűncselekmények számának alakulása a recesszió idején (az 1990-es évek elejétől napjainkig)

Az 1990-es évek elején a japán gazdaság buborékja kipukkadt, és az addigi növekedés üteme alábbhagyott. Ennek egyik oka, hogy Japánt is elérte a világméretű recesszió. Másfelől azok a munkamódszerek, technikák és szervezési elvek, amelyek a „japán csoda” alapját jelentették az emberi tényező mellett, az új évezred küszöbén már nem voltak többé tarthatóak. A kockázatkerülés,²⁶ amely annyira jellemző volt Japánra mind gazdasági, mind társadalmi szinten, a fejlődés korlátjává vált.

A bűncselekmények alakulásával kapcsolatban a nyugati országok-

²³ Murakami Wood, Lyon and Abe: 554. o.

²⁴ D. E. Kaplan and A. Dubro: *Yakuza: The explosive account of Japan's criminal underworld*, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, 1986. in: Leonardsen: 205. o.

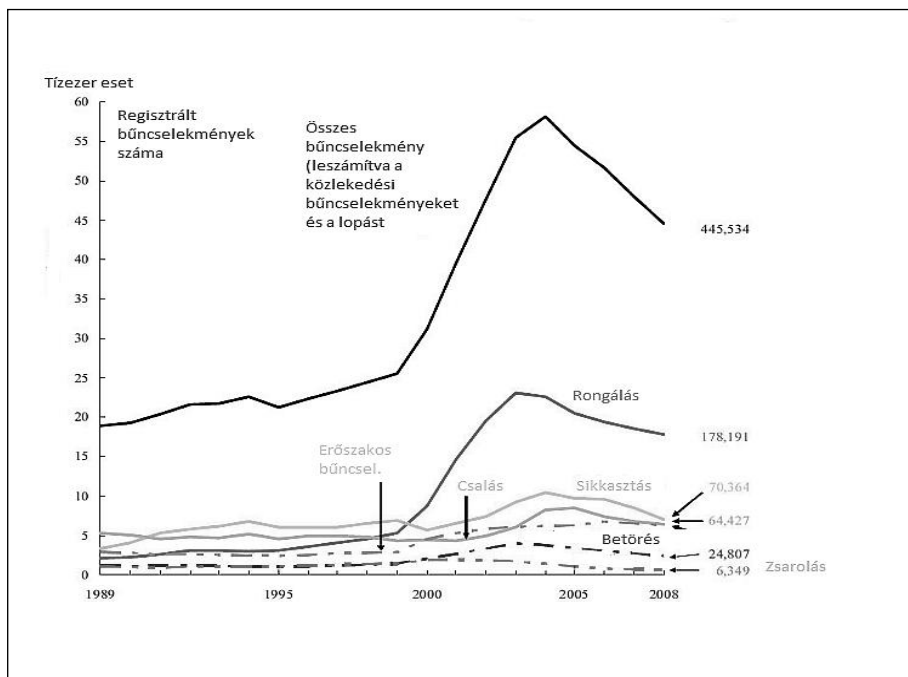
²⁵ Murakami Wood, Lyon and Abe: 554. o.

²⁶ Kingston: 17. o.

Podoletz: Az ezredfordulás Japán kriminalitása a társadalmi folyamatok tükrében...

ban tapasztaltak és a durkheimi anómiaelmélet²⁷ alapján azt várhatnánk, hogy a gazdasági válság a kriminalitás növekedését hozta magával a keleti országban. A bűncselekmények száma az 1990-es évek végéig nagyjából változatlan maradt, ám akkor erőteljes növekedésnek indult, amely nagyjából 2005-ig tartott, ezt követően ismét csökkenő tendenciát mutat (ld. 1. és 2. ábra).

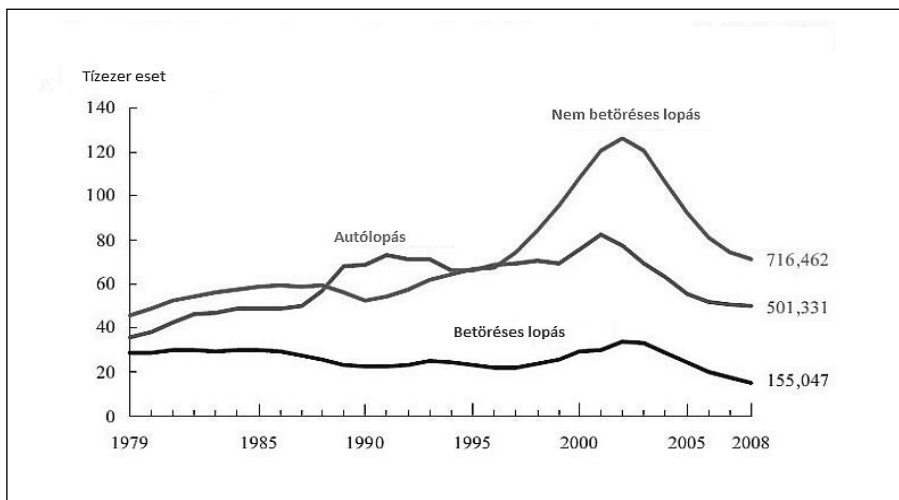
1. ábra²⁸ A regisztrált bűncselekmények számának alakulása 1989–2008-ig (leszámítva a közlekedési bűncselekményeket és a lopást)

²⁷ Émile Durkheim: Suicide: A study in Sociology, London: Routledge & Kegan Paul, 1982

²⁸ White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 1/Chapter 1/Section 1/1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_1_1_1_1.html

2. ábra²⁹ A regisztrált lopások számának alakulása 1979–2008-ig
bűncselekménytípus szerint

Japánban a bűncselekmények száma a 2000-es évet követően növekedett meg ugrásszerűen. Hamai és Ellis ezt azzal magyarázzák, hogy 1999-es évben a rendőrséget sok esetben érték olyan vádak, hogy nem végezték megfelelően a dolgukat (pl. a rendőrségi intézkedés hiánya miatt követtek el emberölést olyan áldozatok sérelmére, akik korábban feljelentést tettek zaklatás miatt, illetve akiknek elrablását jelentették, de a rendőrség nem indított nyomozást az ügyben). A két kutató úgy véli, hogy az ezt követő rendőrségi reformok és hatalmas médiafigyelem nyomán az emberek feljelentési hajlandósága drasztikusan növekedett, ennek megfelelően sok olyan bűncselekmény is a hatóságok tudomására jut, amelyet korábban nem jelentettek volna.³⁰ Ez a magyarázat azért is tűnik helyénvalónak, mivel a 2004-es évet követően a bűncselekmények száma ismét csökkenésnek indult, annak ellenére, hogy a bűnözés növekedésének okaiként megnevezett hatások közül sem a recesszió, sem a társadalmi vagy a kulturális folyamatok nem szűntek meg, sőt, ez utóbbiak változásának intenzitása még inkább felerősödött.

A 3. ábrából látható, hogy 1999–2008-ig terjedő időszakban folyamatosan csökkent a jogerős ítéletek száma annak ellenére, hogy a bűncselekmények száma 2000-től kezdve nagyjából öt éven keresztül emelkedett. A halálbüntetésre ítéletek száma 2004-től kezdve azonban ugrásszerűen megnövekedett, 2003-tól ugyanígy az életfogytig tartó szabadságvesztések száma is. Emellett 2000–2004-ig folyamatosan emelkedett az évente kiszabott határozott ideig tartó szabadságvesztések száma is (mind a munkavégzés kötelezettsége mellett, mind az anélküli változatai).

²⁹ White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 1/Chapter 1/Section 2/1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_1_1_2_1.html

³⁰ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, *Punishment & Society*, 2008/10/25–46, 27. o.

3. ábra* A jogerős ítéletek számának alakulása az ítéletek fajtája szerint (1975, 1989, 1999–2008)

Év	Összesen	A vádlott bűnös										Egyéb		
		Halál-bünt.	Élet-fogytig tartó szab. veszt.	Határozott ideig tartó szab. veszt. munkavégzési kötelezettséggel			Határozott ideig tartó szab.veszt. munkavégzési kötelezettség nélkül			Pénz-büntetés	Kisebb súlyú bűncsel-ért kiszabott szab.veszt. munka-végzési kötel nélk		Kisebb pénz-büntetés	A vádlott nem bűnös
				A végre-hajtás felfüg.	A felfüg. büntetések aránya	A végre-hajtás felfüg.	A felfüg. büntetések aránya							
1975	2,216,145	3	44	63,236	37,039	58.6	5,912	4,833	81.7	2,123,181	62	20,014	335	3,358
1989	1,265,997	5	49	57,351	31,962	55.7	4,391	4,118	93.8	1,193,231	60	9,716	131	1,063
1999	1,090,701	4	48	67,067	42,039	62.7	2,613	2,464	94.3	1,016,822	81	3,514	59	493
2000	986,914	6	59	73,184	45,117	61.6	2,887	2,708	93.8	906,947	81	3,141	46	563
2001	967,138	5	68	75,582	46,523	61.6	3,003	2,805	93.4	884,088	71	3,713	44	564
2002	924,374	3	82	80,201	49,250	61.4	3,510	3,277	93.4	837,144	77	2,752	73	532
2003	877,070	2	117	84,900	52,772	62.2	4,017	3,763	93.7	784,515	38	2,774	80	627
2004	837,528	14	115	85,815	52,856	61.6	4,215	4,001	94.9	743,553	51	3,014	94	657
2005	782,471	11	134	85,020	51,446	60.5	3,904	3,655	93.6	689,972	26	2,829	66	509
2006	738,240	21	135	80,802	47,085	58.3	3,696	3,459	93.6	650,141	21	2,868	82	474
2007	615,387	23	91	74,395	43,271	58.2	3,547	3,336	94.1	533,949	13	2,842	117	410
2008	530,293	10	57	70,830	41,213	58.2	3,367	3,179	94.4	453,065	7	2,507	84	366

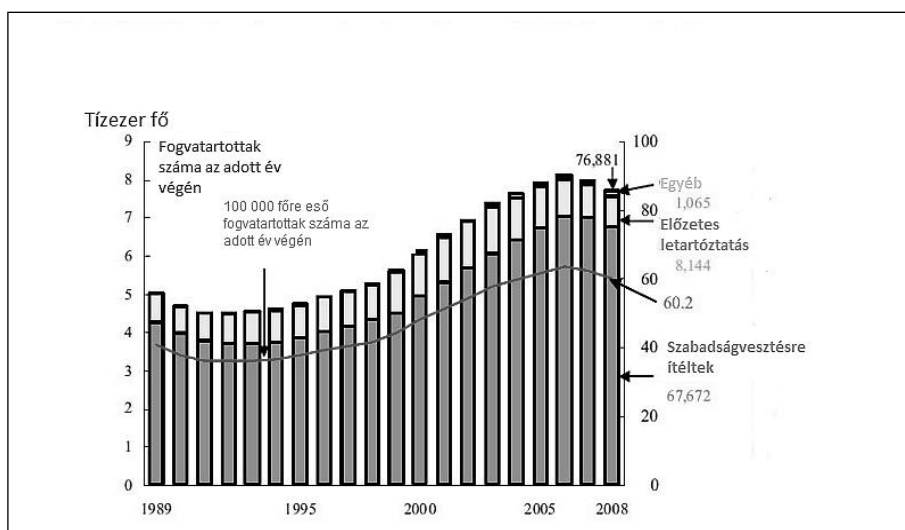
* White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 2/Chapter 3/Section 1/1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_2_3_1_1.html

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

A kiszabott pénzbüntetések száma ezzel szemben 1999 óta évről évre csökken. A határozott ideig tartó szabadságvesztések mértékének növekedése tehát nagyjából egybevág a regisztrált bűncselekmények számának emelkedésével. Érdekes azonban megfigyelni, hogy 1999 és 2004 között nagyjából 23 százalékos, 1999 és 2008 között pedig mintegy 50 százalékos csökkenés mutatkozott a jogerős ítéletek számában. Ezzel szemben a munkavégzés kötelezettségével kombinált határozott ideig tartó szabadságvesztések számában 1999 és 2004 között 19 százalékos növekedés történt és számuk 2004 után ugyan csökkenni kezdett, de 2008-ban még mindig mintegy 3000-rel több, mint 1999-ben volt. Tehát míg ezek a büntetések 1999-ben az összes jogerős ítéletnek nagyjából 6,6 százalékát tették ki, addig 2008-ban már a mintegy 13,3 százalékát. Ehhez képest a pénzbüntetések aránya fordítva változott, míg 1999-ben az összes jogerős ítélet kb. 93,2 százalékát adták, addig 2008-ra már csupán 85,6 százalékát.

Ebből természetesen nem lehet egyértelmű következtetéseket levonni az ítélkezés szigorítására vonatkozóan, hiszen pl. 2004-ben a büntetőtörvénykönyvben több olyan módosítás is történt, amelyek eredményezhetik a büntetések eloszlásának ilyen irányú változását, az is lehetséges, hogy a bűncselekmények elkövetési körülményeinek általános változása indokolja a szigorúbb büntetéseket. Ám több szerző ír az ítélkezési gyakorlat szigorodásáról és a börtönnépeség ennek következtében történő növekedéséről³¹ (bár 2007-ben és 2008-ban számuk csökkent, ld. 4. és 5. ábra), így talán ezek a számok is ezt támasztják alá.

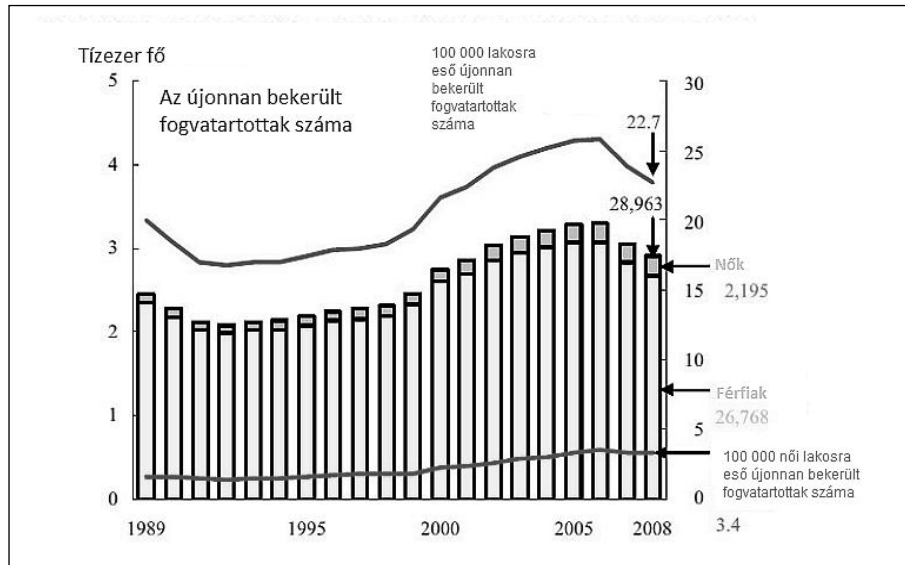
4. ábra³² Büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartottak számának alakulása 1989–2008-ig

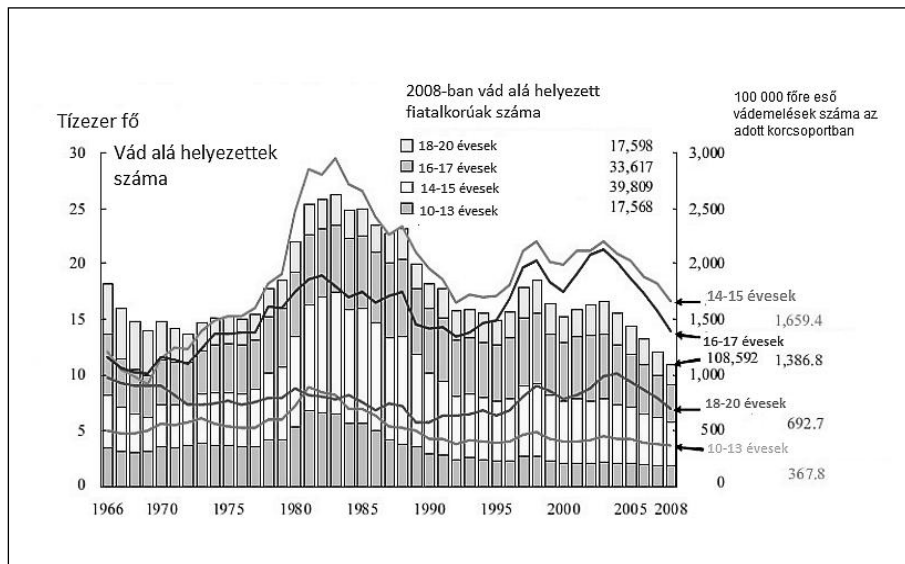
³¹ Pl. Kuzuno, David T. Johnson és Leonardsen

³² White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 2/ Chapter 4/Section 1/1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_2_4_1_1.html

5. ábra³³ A büntetés-végrehajtási intézetbe évente bekerült fogvatartottak számának alakulása 1989–2008-ig

6. ábra³⁴ Vádemelések száma fiatalkorúak ellen (kivéve a közlekedési bűncselekményeket), 1966–2008-ig

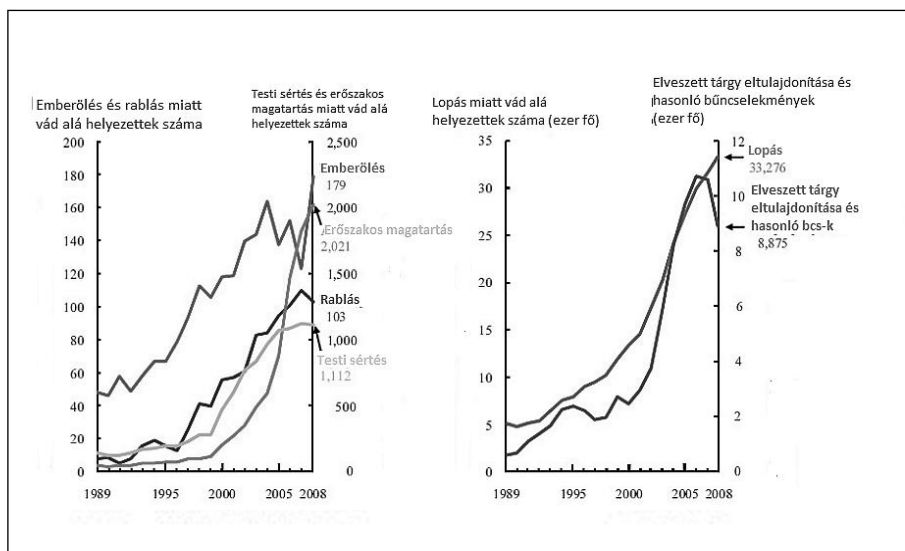
³³ White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 2/Chapter 4/Section 1/3, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_2_4_1_3.html

³⁴ White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 4/Chapter 1/Section 1/2, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_4_1_1_2.html

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

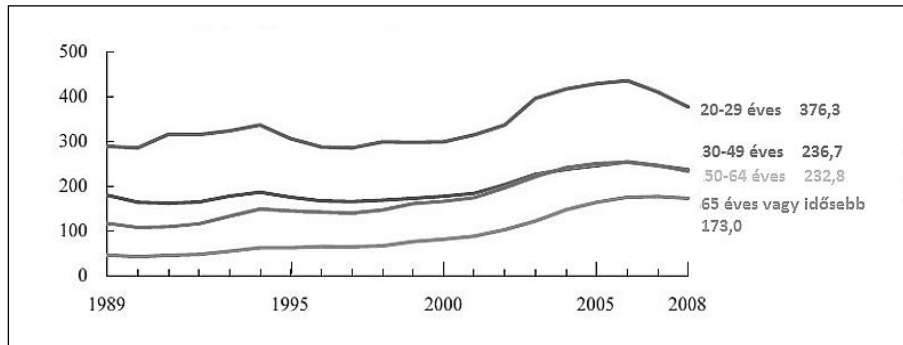
A 6. ábrán látható, hogy a fiatalkorúakkal szemben történt vádemelések száma 2000 és 2003 között növekedett (csakúgy, mint az összes regisztrált bűncselekmény száma), 2003 óta folyamatosan csökken. Ebből azt a következtetést is levonhatjuk, hogy a fiatalkorú elítéltek száma is hasonlóan alakult (valamint ennek következtében a fiatalkorúak által elkövetett regisztrált bűncselekmények száma), hiszen amint az a 3. ábrából kitűnik, a japán bíróságok által hozott jogerős ítéleteknek több mint 99 százaléka elmarasztaló. Tehát ha egy ügyben vádemelés történik, akkor gyakorlatilag biztosra vehető, hogy a vádlott bűnösségét a bíróság ki is mondja. A 6. ábra azt is megmutatja, hogy nem csupán a vádemelések száma csökkent, de a vád alá helyezett fiatalkorúak aránya is az adott korcsoport össznépeségén belüli számához viszonyítva. Tanulságos lehet azonban megfigyelni, hogy a 10–13 évesek (a büntetési korhatár alattiak) által elkövetett büntetőtörvénykönyvbe ütköző cselekményeknek sem száma, sem az össznépeségükhöz viszonyított aránya nem változott számottevően. Természetesen ebből sem lehet messzemenő következtetéseket levonni, bár az jól látszik, hogy ez az arány (és az abszolút szám) az 1980-as évek során például folyamatosan csökkent. Az mindenképpen elmondható, hogy ez alapján az Y generáció tagjai (1980-es évek eleje és 1990-es évek közepe/vége között születettek) azok, akik esetében a 10–13 éves korcsoportban ezek a számok nem illeszkedtek sem a bűncselekmények általános növekedésének (2000–2004), sem az általános csökkenésének (2005-napjainkig) trendjébe.

7. ábra³⁵ Vád alá helyezett 65 éves vagy annál idősebb személyek számának alakulása 1989–2008-ig egyes bűncselekmények esetében (kivéve a közlekedési bűncselekményeket)

³⁵ White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, Part 3/ Chapter 4/Section 1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_3_4_1_0.html

8. ábra Vád alá helyezett személyek népességhez viszonyított aránya korcsoportonkénti eloszlás szerint 1989–2008-ig

A 7. ábrán látható, hogy a 65 éves vagy annál idősebb személyek (idős bűnelkövetők) által elkövetett bűncselekmények száma az erőszakos magatartás és lopás esetében folyamatosan növekszik nagyjából a 2000-es évek eleje óta, a testi sértések száma majdnem tíz éven át tartó növekedés után stagnál, az emberölések tekintetében pedig 2007 és 2008 között történt éles emelkedés. A 8. ábrán látszik, hogy míg a többi korcsoport elkövetőinek aránya, ha lassan is, de csökkenést mutat, addig az idős bűnelkövetők aránya a növekedést követően stagnál. Ez pedig arra enged következtetni, hogy az összes bűncselekmény elkövetőin belüli arányuk megnövekedett. A Fehér Könyv a bűnözésről 2009-es kiadásából az is kiderül, hogy az idős bűnelkövetők bűncselekményeinek 55,4 százalékát a bolti lopások teszik ki (a férfi elkövetők 43,1 százaléka, a női elkövetők 81,3 százaléka esetében).³⁶

3. A Japánt jellemző társadalmi és kulturális folyamatok az 1990-es évektől napjainkig

a) A „homogén” társadalom vége

Vogel 1979-ben kifejtette, hogy Japán tulajdonképpen homogén országnak tekinthető, mivel van egy közös kulturális mag, amely eljut az egész lakossághoz. A japánok támogatják például a gasztronómia, a divat és a művészetek sokszínűségét, de már ez is az előbb említett közös magra épül.³⁷ Ez a megállapítás rámutat arra a kettősségre, amely Japánt a kulturális diverzitás terén a második világháborútól egészen az 1990-es évek elejéig jellemezte. A közös kulturális magot nem csupán az oktatási rendszer közvetítette az emberek számára, hanem a média is. Sokan

³⁶ White Paper on Crime 2009, Research and training Institute, Ministry of Justice, Part 3/Chapter 4/Section 1, weblink: http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/n_58_2_3_4_1_0.html

³⁷ Ezra Vogel: Japan as no. 1. lesson for America, Harvard: Harvard University Press, 180. o. in: Dag Leonardsen: The Impossible Case of Japan, Australian & New Zealand Journal of Criminology, 2002/35/203–229, 208. o.

jelzik, hogy a japán médiát nem jellemzi a nyugati országokra általában jellemző pluralitás, az alapvető kulturális és társadalmi értékek tekintetében a legnagyobb médiumok esetében egyetértés mutatkozik.³⁸ Ez tekinthető talán az 1990-es évek folyamán végbement, egyik legnagyobb változásnak, amikor az internet megjelenésével hirtelen „kitágult a világ” és a japán társadalom tagjai szembe találták magukat más (főleg a nyugati) kultúrák értékeivel, életmódjával, szokásaival, társadalmi szerkezetével. Ennek eredményeképpen a társadalom tagjainak egy része (főként a fiatalok) magukévá tették a külföldi értékeket vagy azoknak egy részét, és így több szinten is konfliktusba kerültek. Egyrészt individuális szinten, hiszen az új értékek ütköztek mindazzal, amit addig saját maguk is vallottak. Másrészt a csoportokkal, amelyeknek tagjai voltak, amennyiben a csoportok nem sajátították el az új értékeket. Harmadrészt az egész társadalommal, hiszen a kisebb csoportok is a társadalom által elfogadott értékeket vallják.

Sellin szerint a kulturális konfliktusok a társadalmi differenciálódás természetes következményei, hiszen ez számtalan különböző csoport kialakulásával jár, amelyek eltérő értékrendszerrel rendelkeznek és kevésbé elfogadók a más csoportok által vallott értékekkel szemben. Azt mondja, ha egy homogén és erőteljesen integrált kultúra heterogénné válik és integráltsága is csökken, akkor a konfliktusos szituációk száma növekedni fog.³⁹ Természetesen a japán társadalom is számtalan csoportból áll, hiszen az egyének tulajdonképpen egész létét is ezekhez a csoportokhoz való tartozás határozza meg (legalábbis az 1990-es évek elejéig). Ezek a csoportok azonban a fentebb említett közös kulturális mag miatt alapvető értékeik, belső normáik tekintetében talán még ma sem különböznek egymástól annyira, mint az a nyugati országok csoportjaira jellemző.

b) A csoport és egyén hagyományos viszonyának válsága

A 1990-es évek technikai vívmányainak köszönhetően a japán társadalom tagjai (közülük is leginkább a fiatalok) egyre gyakrabban szembesültek azzal, hogy a nyugati világ országaiban (és különösen az egyik legerőteljesebb hatást jelentő Egyesült Államokban) a csoport és az egyén, sőt, a társadalom és az egyén viszonya is fordított a számukra megszokotthoz képest. Az egyéniség mindenek felettségének és az ember életében jelenlévő csoportok saját egyénünkhöz képesti másodlagos szerepének üzenete hatást gyakorol a japán társadalomra, főként a személyiségfejlődésük és szocializációjuk korai szakaszában levő tagjaira. A nyugati kultúrák az egyéniség elsődlegességét hirdetik, míg családjuk idősebb tagjai (akikkel a még mindig nagyszámú többgenerációs háztartás miatt a nyugati kortársaiknál jóval intenzívebb kapcsolatot ápolnak), a hazai oktatási rendszer, média, munkahelyi szellem továbbra is a hagyomá-

³⁸ Vogel, Murakami Wood, Lyon és Abe

³⁹ Thorsten Sellin: Culture, conflict and crime, Bulletin 41, New York: Social research Council, 1938. in: Freda Adler: Nations not obsessed with crime, Littleton: F. B. Rothman, 1983, 145. o. in: Leonardsen: 209. o.

nyos japán „a csoport minden – az egyén semmi” üzenetét közvetítik, és aszerint működnek.

Leonardsen arra is rámutat, hogy a globalizáció korában a fókusz az individuumba és a globálisra helyeződik, és ezzel párhuzamosan a két végpont közötti terület egyre töredezettebbé válik. Véleménye szerint ugyanis a modern társadalmak az egyre növekvő mobilitás és összevisszaság miatt nem jelentenek megfelelő táptalajt az olyan kapcsolati rendszereknek, mint a család, szomszédsági viszony vagy munkahelyi barátságok.⁴⁰ A norvég kutató szerint Braithwaite azon állítása, miszerint elutasítja a nézetet, hogy a japán társadalomra jellemző függőségi viszonyok az egyéni autonómiát fenyegetik, felületeseznek mondható.⁴¹ Leonardsen megjegyzi ugyanis, hogy napjaink Japánjának kultúrája javarészt konzervatív-konfucianus ideológián alapszik, amelyre hagyományosan nem jellemző, hogy teret enged a polgári jogokkal vagy az önrendelkezéssel kapcsolatos alapelvek megjelenésének. Úgy vélekedik, hogy ugyan Japánban is megjelent a nyugati világra jellemző tendencia a társadalmi kapcsolatok középszintjének visszaszorulását illetően, de míg Nyugaton a „közösség elvesztése” jelenti a problémát, addig a keleti országban ehelyett inkább az egyéniség szerepének visszaszorított volta miatt lenne ok az aggodalomra. Sőt, ő a bűncselekmények alacsony szintjének egyik okaként is az „egyéniesség megszüntetését” nevezi meg.⁴² Braithwaite ennek okát a japán büntető-igazságszolgáltatás rendszerében és a reintegratív szégyen szerepében látja.⁴³

A japán gazdaság visszaesését is sokan annak tulajdonítják, hogy a huszonegyedik század elején az újítások, fejlesztések tekintetében egyéni megoldásokra, kreatív gondolkodásra, de legfőképpen a megszokottól eltérő módszerekre van szükség. Am ahogy Hidasi Judit is kifejti, a japán iskolarendszer nem erre oktatja a diákokat, hanem elsősorban hatalmas mennyiségű lexikális tudás elsajátítására és bizonyos típusú feladatok megoldására.⁴⁴ A japán iskolások és ezt követően az egyetemekről kiképzült szakemberek ugyan képesek az ismert feladatokat megoldani, ám hiányzik belőlük az újító típusú gondolkodás, amely képessé tenné őket az ismeretlennel való megbirkózásra. Leonardsen egyéniségről tett megállapítása e tekintetben tehát helytálló. Nem szabad elfelejtkezni azonban arról sem, hogy az egyéniség szerepe (főként nyugati hatásra) a japán társadalomban is egyre jobban felértékelődik, bár természetesen hatalmas társadalmi és kulturális változásokra van szükség ahhoz, hogy az elérje a nyugati államokban tapasztalt mértéket. Emellett mivel Japánban ugyanúgy megjelent már a középszintű társadalmi kapcsolatok felbomlása, mint a világ többi részében, így ez a probléma ugyanúgy érinti

⁴⁰ Leonardsen: 219. o.

⁴¹ John Braithwaite: Shame and modernity, *The British Journal of Criminology*, 33/1-18. in: Leonardsen: 220. o.

⁴² Leonardsen: 219-220. o.

⁴³ John Braithwaite: *Crime, shame and reintegration*, Cambridge: Cambridge University Press, 1989, 49. o., 74. o., 108. o.

⁴⁴ Hidasi Judit: *Oktatás japán módra*, *Ezredvég*, XIII. évfolyam, 12. szám, 2003. december, weblink: <http://tereless.hu/keletkultinfo/hidasij.html>

az országot. Hatása egyelőre enyhébb, mint a nyugati világban, hiszen Japánban a középszintű társadalmi kapcsolatoknak egy sokkal magasabb szintje volt jelen és a társadalom struktúrája is sokkal ellenállóbb, mint a nyugati országokban. Azonban a csoport meghatározó szerepe miatt a középszint eltűnésének (főleg, ha olyan sebességgel történik, amelyhez a társadalom nem tud megfelelő gyorsasággal alkalmazkodni) sokkal komolyabb következményei lehetnek Japánban. Leonardsen is rámutat arra a durkheimi gondolatra, amely szerint „minél gyengébb a csoport, amelyhez az egyén tartozik, annál kevésbé függ tőlük és annál inkább van saját magára utalva, és így egyre kevésbé ismer el más viselkedési szabályokat, mint amelyek a saját érdekein alapulnak”.⁴⁵ Ez a gondolatmenet vezethet el bennünket ahhoz a következtetéshez, hogy a japán társadalomban a középszintű társadalmi kapcsolatok gyengülése kedvezni fog az egyéniség szerepének már megindult növekedéséhez.

c) Az idős emberek helyzetének megváltozása

Hiroyuki Kuzuno rámutat, hogy egyre növekszik az idősek által elkövetett bűncselekmények száma (és aránya) Japánban.⁴⁶ A japán kutató szerint ez a társadalmi kirekesztődés spirális folyamatának eredménye.⁴⁷

Egyrészt a „japán csoda” egyik magyarázataként emlegetett biztos munkahely és előmenetel már a múlté. A munkanélküliség pedig azokat sújtja a leginkább, akiknek valamilyen okból nehéz újra elhelyezkedniük vagy nincsenek erős társadalmi, családi köteleik. Kuzuno szerint ebbe a csoportba tartoznak az idősek, hiszen ők a munkaerőpiac peremén helyezkednek el.⁴⁸ Másrészt az előző pontokban felvázolt nyugati hatások miatt kialakuló generációs konfliktusok miatt az idős emberek a mai Japánban könnyebben távolodnak el a családjuktól. Ebben az is szerepet játszik, hogy egyre kevesebb a hagyományos, többgenerációs háztartás.⁴⁹

Emellett az idősbűnözés Kuzuno által felvázolt spiráljára a szegény szerepe katalizáló hatással van, két okból is. Az egyik, amelyet nevezhetünk külső oknak, hogy a bűncselekmény elkövetése a szűkebb csoportok és a legnagyobb csoport, a társadalom megvetését eredményezi. Ez hatványozottan igaz a szabadságvesztés esetében. A csoport támogatásának elvesztése, a csoportból való kiesés és az ezzel együtt járó státuszvesztés a társadalom peremére sodorhatja az elkövetőt. Ez a nyugati országokban is jellemző, de a japán társadalom esetében a bűnelkövetéshez kapcsolódó stigmák hatása fokozottan jelentkezik. A másik, ami belső oknak tekinthető, hogy a samuráj-erkölcs a mai napig nagy hatással van a kultúrára. A becsületvesztés nemcsak a társadalom szemében jelentkezik, de

⁴⁵ Émile Durkheim: *Suicide: A study in Sociology*, London: Routledge & Kegan Paul, 209. o. *in*: Leonardsen: 220. o.

⁴⁶ Hiroyuki Kuzuno: *Neoliberalism, Social Exclusion and Criminal Justice – A Case in Japan*, *Hitotsubashi Journal of Law and Politics*, 2012/40, 15–32, 22. o.

⁴⁷ Kuzuno: 25. o.

⁴⁸ Kuzuno: 27–28. o.

⁴⁹ Hidasi: *Na és hogy tetszik Japán?*

az egyén elveszti önbecsülését is. A szamuráj-erkölcs hatása az idősebb generációk esetében erőteljesebb, mint a fiatalok esetében. Egyrészt azért, mert a fiatal könnyebben győzi meg magát, hogy még újrakezdheti, másrészt pedig az internet korában felnőtt fiatalok egy része számára a szamuráj-erkölcs már csupán a régmúlt részét képezi.

Természetesen sok fiatalra van még hatással a szamuráj-erkölcs és a részben ebből eredő „szégyen kultúrája” – ez mutatkozik meg például a bizonyítványosztást követő öngyilkosságok magas számában. Az önbecsülésüket elvesztett embernek pedig, a támogató csoport segítségével nélkül gyakorlatilag semmi esélye arra, hogy kikerüljön a társadalmi kirekesztődés spiráljából.

*d) A hagyományos japán családmódel válsága
(a nők szerepének változása és a gyermekek elidegenedése)*

A második világháború utáni évtizedek folyamán a nők aránya a felsőoktatásban egyre növekedett és fokozatosan kialakult az elvárás, amely szerint a háziasszony, aki a gyermekeket neveli, rendelkezzen diplomával, „művelt asszony” legyen.⁵⁰ Ez azonban az idő múlásával szintén hozzájárult a japán családmódel felbomlásához, hiszen egyre több nő döntött úgy, hogy a felsőoktatásban eltöltött éveket kamatoztatni szeretné. Ennek egyik következménye, hogy kitolódott a házasságra lépési átlagéletkor, a másik pedig, hogy a gyermekek kevesebb figyelmet kapnak szüleiktől így, hogy azok mindketten dolgoznak. Ez természetesen nem speciálisan japán jelenség. Ám a japán társadalomban a gyermek szocializációja hosszú időn keresztül az anyától való erőteljes függőségi viszonyra épült, a fentebb kifejtettek szerint tulajdonképpen ez a kapcsolat volt az, amely megalapozta a csoporthoz való erőteljes kötődést.⁵¹ Így közvetve ez is hozzájárul a hagyományos csoport-egyéni viszony válságához.

Emellett Hidasi Judit kifejti, hogy a japán gyermekek között egyre több az egyke, így testvér és szülői figyelem hiányában ezek a gyermekek mind több és több időt töltenek szobájuk magányában a világhálón, életüket a virtuális térben élve. A magyar kutató ennek hosszú távú veszélyeire is felhívja a figyelmet, nevezetesen arra, hogy így ezek a gyermekek „nem tanulnak meg a családon belül alkalmazkodni” és „míg az iskolai szocializáció változatlanul erősen a közösségi értékek kialakítása irányába terel, addig a gyerekek otthonukban (...) a saját igényeiket élhetik ki”. Ez pedig érték-ellentmondáshoz, végső soron pedig feszültséghez vezet.⁵²

⁵⁰ Hidasi: Na és hogy tetszik Japán?

⁵¹ Leonardsen: 213. o.

⁵² Hidasi Judit: Értékválság és értékváltás Japánban

4. A bűnözéssel kapcsolatos társadalmi reakciók alakulása az 1990-es évek elejétől napjainkig

a) Az áldozatjogi szervezetek

Az áldozatjogi mozgalmak gyökere Japánban 1974-re vezethető vissza, amikor egy szélsőséges vallási csoport robbantásos merénylete következtében nyolc ember meghalt és majdnem négyszáz megsérült, részben az örök hanyag magatartásának következményeként is (a szekta előzetesen figyelmeztette az öröket, hogy ürítsék ki az épületet, ám ők figyelmen kívül hagyták a figyelmeztetést). Miyazawa szerint a társadalom tulajdonképpen ébredt tudatára annak, hogy egy bűncselekmény mennyi embert érinthet, az áldozattá válás szempontjából.⁵³ Ezt követően 1980-ban törvény született az áldozatok anyagi kompenzációjáról, létrehozták az Bűncselekményi Áldozatok Alapját, 1990-ben megalakult a Japán Viktimológiai Társaság, és 1992-ben megtörtént az első felmérés az áldozattá válással kapcsolatban. Ez hívta fel a figyelmet például a rendőrségi eljárás okozta másodlagos viktimizációra, illetve arra, hogy az áldozatoknak igényük van arra, hogy az elkövetőről információhoz jussanak.⁵⁴ Az áldozatvédelem és az áldozatokat tömörítő szervezetek azonban mégsem jutottak kiemelkedő szerephez Japánban, egészen a huszonegyedik század elejéig. Eddig ugyanis az áldozatokkal kapcsolatos gondolkodás mindössze az anyagi és pszichológiai szükségleteikre, valamint a rendőrség és a média általi, másodlagos viktimizáció elkerülésére korlátozódott. Az Áldozatok és a Túlélő Családok Szervezete 2000-es megalakulása azonban alapjaiban változtatta meg az áldozatokhoz való hozzáállást Japánban. A társaság célul tűzte ki, hogy eljárási jogokat biztosítson az áldozatoknak (például jogot arra, hogy informálódjanak a nyomozás és a per állásáról, amelyből addig e tekintetben ki voltak zárva, illetve hogy az áldozatok felléphessenek pótmagánvádlóként).⁵⁵ Lobbitevékenységük eredményeképpen 2004-ben az országgyűlés elfogadta az áldozatokról szóló törvényt, amely tartalmazott szinte valamennyi jogot, amelyért a szervezet szót emelt.⁵⁶ Hamai és Ellis a következőképpen írja le a japán áldozatjogi szervezetek működését: a szervezetet karizmatikus volt áldozatok hozzák létre, akikhez aztán más áldozatok, ügyvédek, szakértők csatlakoznak. A szervezeteket közvetett módon támogatja a Nemzeti Rendészeti Ügynökség, amely így kívánja befolyásolni a bűnözéskontrollról folytatott diskurzust. A szervezetek gyakran szerepelnek a médiában és hatásos lobbitevékenységet végeznek (ennek eredménye volt például a zaklatásról szóló törvény is).⁵⁷

⁵³ Setsuo Miyazawa: The politics of increasing punitiveness and the rising populism in Japanese criminal justice policy, *Punishment & Society*, 2008/10/47–77, 63. o.

⁵⁴ Miyazawa: 63. o.

⁵⁵ Miyazawa: 64. o.

⁵⁶ Daisaku Higashi: Can you hear the voices of crime victims?, Tokyo: Kodansha, 2006, 283. o. *in*: Miyazawa: 66. o.

⁵⁷ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 32–33. o.

A japán áldozatjogi szervezetek jellemzője, hogy jogaik szélesítésén kívül a törvények szigorítása mellett lépnek fel, vagyis az ún. *genbatsukát* támogatják. A helyreállító igazságszolgáltatás hívei kisebbségben vannak körükben. Sőt, Miyazawa szerint maguk az áldozatjogi mozgalmak jelentik a *genbatsuka* támogatóinak fő bázisát.⁵⁸ Matsubara szerint Japánban az áldozatok szervezeteinek ugyan volt némi hatása a helyreállító igazságszolgáltatás kismértékű növekedésében, de a közvélemény továbbra is szimpátiát érez az áldozatokkal és haragot az elkövetőkkel szemben.⁵⁹

b) Az abolicionista mozgalom

Japánban az abolicionista mozgalmak az 1990-es évek elején-közepén élték virágkorukat. Az 1989–1993-as végrehajtási moratórium idején reális esély mutatkozott arra, hogy Japán is csatlakozik azon országok sorához, amelyek eltörölték a halálbüntetést.⁶⁰ Ezt követően azonban az ebbe az irányba haladó folyamatok leálltak, és ismét elkezdődött a halálbüntetések végrehajtása. Az új évezred kezdetére a halálbüntetést ellenző mozgalmak iránti társadalmi lelkesedés is alábbhagyott. Az eltörlést leginkább támogató országgyűlési képviselők vereséget szenvedtek a választáson és a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést mint a halálbüntetést kiváltó legsúlyosabb büntetési nemet tartalmazó törvényjavaslat végül nem került a japán parlament elé.⁶¹ A mozgalom népszerűségének csökkenése részben a bűnözési félelemmel, részben pedig a halálbüntetést övező titoktartásnak köszönhető (részletesen ld. az 5/d részben). Az abolicionisták szerint az átlag japán ember semmit sem tud a halálbüntetésről és nem is foglalkoztatja ez a kérdés.⁶²

c) Az emberek közbiztonságról alkotott képének romlása

A közbiztonságról alkotott képre a japán nyelv a *taikan chian* kifejezést használja. A rendőrség és a média szóhasználatában 1995 óta szerepel, amikor a Nemzeti Rendészeti Ügynökség (NRÜ) vezetője Japán egyik legnagyobb újságának adott nyilatkozatában azt állította, hogy a *taikan chian* egyre rosszabb az országban. Az emberek közbiztonságról alkotott képének valós bűnügyi statisztikáktól (legalábbis részben) független voltát mind a japán rendőrség, mind a média elismeri. Miyazawa rámutat, hogy például 2004-ről 2005-re 11 százalékkal csökkent a rendőrség által rögzített adatok alapján a büntetőtörvénykönyvbe ütköző cselekmények száma, ám a NRÜ mégis a biztonságérzet alacsony szintjéről

⁵⁸ Miyazawa: 68. o.

⁵⁹ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 32. o.

⁶⁰ David T. Johnson: Where the state kills in secret, *Punishment & Society*, 2006/8/251–285, 263. o.

⁶¹ Johnson: Where the state kills in secret, 263. o.

⁶² Petra Schmidt: Capital punishment in Japan, 2002, Leiden, The Netherlands: The Brill, 194. o. in: David T. Johnson: Japan's secretive death penalty policy, *Asian-Pacific Law and Policy Journal*, 2006/Summer, 62–124, 97. o.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

számolt be, amit a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekményekkel és néhány különösen kegyetlen, megoldatlan bűncselekménnyel indokoltak. Ugyanúgy, 2005-ről 2006-ra tovább csökkent az előbb említett cselekmények száma, a NRÜ vezetőjének akkori nyilatkozata szerint azonban a biztonságérzetet csak a jelentősebb bűncselekményekkel kapcsolatos letartóztatások számának növekedése javíthatja.⁶³

A biztonságérzet romlásáról nem csupán a rendőrség beszél. A felmérések szerint 1998-ban csupán a japán emberek 19 százaléka gondolta, hogy a bűncselekmények száma emelkedik, míg 2008-ban a 48 százalékuk.⁶⁴ A bűnözési félelemmel kapcsolatban egyébként Japánra is jellemző, hogy az emberek csak általánosságban vélik rosszabbnak a helyzetet, ám saját környezetükre vonatkoztatva nem. A Hamai által 2006-ban készített felmérésből az derül ki, hogy a megkérdezettek nagyjából 90 százaléka szerint növekedett a bűncselekmények száma Japánban, ám csupán 27 százalékuk mondta azt, hogy környezetükben magasabb lett ez a szám.⁶⁵

Saito 2004-ben kritikával illeti a japán társadalom viszonyulását a biztonságához, mivel ez véleménye szerint ahhoz vezet, hogy az emberek önként vetik alá magukat a megfigyelésnek annak érdekében, hogy „biztonságban” élhessenek.⁶⁶ A japán kutató ezzel arra utalt, hogy ugyanúgy, mint a nyugati világ országaiban, Japánban is az emberek biztonsága (és az ezzel kapcsolatos valós vagy csupán az állami szervek által feltételezett közösségi igény) a legnyomósabb érv a különböző megfigyelési rendszerek (pl. zárláncú térfigyelő kamerarendszerek) telepítésének és a különböző állami szervek adatbázisainak összekapcsolása mellett. A bűnüldözési és bűnmegelőzési érdekhez kapcsolódó bűnözés fenyegető réme pedig a legtöbb esetben alkalmas arra, hogy a társadalom tagjait meggyőzze az effajta intézkedések szükségességéről.

d) A külföldiekkel szembeni előítéletek

Japánban a külföldiekkel szembeni előítéletek is problémát jelentenek. A kisebbségekhez tartozók száma még mindig alacsonynak mondható az országban, és a negatív vélemények leginkább a koreaiakat sújtják (ez elsősorban az Észak-Koreával fennálló feszült viszonyoknak köszönhető).⁶⁷ Emellett a szexuális szolgáltatások iparában is egyre nő a külföldiek, főleg dél-kelet ázsiaiak valamint kelet-európaiak száma, a japán nők egyenlőségi törekvései nyomán.⁶⁸ A külföldiekkel szembeni előítéletek jelenléte

⁶³ Miyazawa: 70. o.

⁶⁴ Koichi Hamai and Thomas Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 25. o.

⁶⁵ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 30. o.

⁶⁶ T. Saito: Anshin-no-Faszizumu (The Fascism of Safety), Tokyo: Iwanami Shyoten, 2004, in: Murakami Wood, Lyon and Abe: 552. o.

⁶⁷ Murakami Wood, Lyon and Abe: 558. o.

⁶⁸ J. Noblestone: Law and order: tougher cops, late-night curfews and surveillance cameras, Metropolis, 2004 (weblink: www.metropolis.japantoday.com/tokyo/543/feature.asp, in: Murakami Wood, Lyon and Abe: 558. o.

egy olyan országban, amely oly hosszú időn keresztül volt elzárva a külvilágtól, mint Japán, nem meglepő.⁶⁹ A zárt közösségen kívülről érkezőkhöz kapcsolódó félelmek azzal magyarázhatók, hogy eltérő értékeik miatt a konfliktusok kialakulása Sellin már vázolt, a heterogén közösségekre vonatkozó elmélete miatt valóban gyakori.⁷⁰ A NRÜ ezt ki is használja, amikor gyakorta hivatkozik a külföldiek által elkövetett bűncselekmények statisztikáira.⁷¹

A zártláncú térfigyelő kamerarendszerek bűnmegelőzési célú használata Japánban 2001 óta jellemző, köszönhetően a szeptember 11-i terrortámadást követő biztonságpolitikai intézkedéseknek, valamint a 2002-es, Japánban rendezett futball világbajnokságnak, amelyre számtalan szurkoló érkezését várták és az ehhez kapcsolódó félelmeket (különösen az angol szurkolókhöz kapcsolódó előítéleteket) kihasználva telepítettek nagyjából kétszáz kamerát tíz nagyvárosba. Ugyanebben az évben szereltek fel ötven kamerát Tokió legismertebb „piroslámpás” városrészébe, a Kabuki-negyedbe, ahol egyébként 185-ször több erőszakos bűncselekményt követtek el, mint a tokiói átlag.⁷²

5. A japán büntetőpolitika iránya az 1990-es évektől napjainkig

a) A törvények szigorítása

2004-ben az Igazságügyi Minisztérium javaslatot tett a büntetőtörvénykönyv büntetési tételeinek általános növelésére. A javaslat eredményeképpen az országgyűlés még az év végén elfogadott egy sor módosítást a törvénykönyvre vonatkozóan, amelyek többsége a büntetések szigorítását célozta. A módosítás keretében például emelték az egy bűncselekményért kiszabható szabadságvesztés büntetés felső határát tizenöt évről húsz évre, a halmazati büntetésként kiszabható szabadságvesztés felső határát húsz évről harminc évre, ezen kívül az elévülési időt a halálbüntetéssel is sújtható bűncselekmények esetében tizenöt évről huszonöt évre, a határozatlan ideig tartó szabadságvesztéssel is sújtható bűncselekmények esetében pedig tíz évről tizenöt évre módosították.⁷³ A minisztérium három fő indokkal magyarázta a szigorítások szükségességét: növekedett a regisztrált bűncselekmények száma, a bírói gyakorlat már szigorodott és így egyre több kiszabott büntetés érte el a büntetési tétel felső határát, az emberek igazságról alkotott képe megváltozott.⁷⁴ A fiatalokúakra vonatkozó szabályozás 2000. évi szigorítása a törvény első

⁶⁹ Murakami Wood, Lyon and Abe: 558. o.

⁷⁰ Thorsten Sellin: Culture, conflict and crime, Bulletin 41, New York: Social research Council, 1938. in: Freda Adler: Nations not obsessed with crime, Littleton: F. B. Rothman, 1983, 145. o. in: Leonardsen: 209. o.

⁷¹ Murakami Wood, Lyon and Abe: 561. o.

⁷² Murakami Wood, Lyon and Abe: 560. o.

⁷³ Miyazawa: 59. o.

⁷⁴ Miyazawa: 71. o.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

módosítása volt a második világháború óta. Az új rendszer szerint több fiatalok kerülnek felnőttkorúak bírósága elé, illetve a felnőttek büntetés-végrehajtásának rendszerébe.⁷⁵

Hamai és Ellis rámutatnak, hogy Japánban még 2008-ban sem működnek a helyreállító igazságszolgáltatás intézményei. Ennek megfelelően ha a japán bíróság kimondja a vádlott bűnösségét, akkor gyakorlatilag háromféle büntetésre számíthat az elítélt: pénzbüntetésre, felfüggesztett szabadságvesztésre vagy letöltendő szabadságvesztésre.⁷⁶

b) Az ítélkezési gyakorlat szigorodása

A szigorítási tendencia a bírói gyakorlatban is megjelent, és ez volt a 2004-es törvénymódosítások egyik indoka is. Setsuo Miyazawa vizsgálatai szerint például 2006-ban több olyan ügyben is szabott ki a bíróság halálbüntetést, amelyek esetében korábban valószínűtlen lett volna a legsúlyosabb büntetési nem alkalmazása (egyik esetben egy hétéves kisgyermek, egy másikban egy fiatal nő és tizenegy hónapos gyermeke sérelmére elkövetett emberölés miatt).^{77,78} Valamennyi eset országszerte nagy felháborodást váltott ki, és mind a nyomozati, mind a bírósági szakaszokat hatalmas médiavisszhang és figyelem kísérte. Ez a jelenség nem meglepő, és nem is japán sajátosság, hiszen a nyugati világ országaiban is megszokott, hogy a szokatlanul kegyetlen vagy kirívó bűncselekményekre a társadalom érzékenyebben reagál és ez fokozottan igaz azokra, amelyeknek áldozatai gyermekek.

Az ítélkezési gyakorlat szigorodásához természetesen hozzájárul a törvények már említett szigorítása is, amelynek eredményeképpen megnövekedett a szabadságvesztésre ítélték száma (ahogy ezt a 3. ábrán is láthattuk) és a büntetések átlagos időtartama is hosszabb lett. Ebben szerepet játszik az is, hogy az ügyészek is egyre szigorúbb büntetéseket indítványoznak.⁷⁹

A szigorúbb ítéletek születéséhez közvetve hozzájárulhat a büntetőeljárás törvény azon módosítása, amely lehetővé teszi a bűncselekmény áldozatainak és adott esetben családtagjaiknak, hogy a bírósági tárgyalás

⁷⁵ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 33. o.

⁷⁶ Koichi Hamai and Tom Ellis: Genbatsuka: Growing Penal Populism and the Changing Role of Public Prosecutors in Japan?, Japanese Journal of Sociological Criminology, 2008/ No. 33, 67–91. o., 68. o.

⁷⁷ Miyazawa: 60. o.

⁷⁸ A hétéves kisgyermek sérelmére elkövetett emberölés esetében azért lett volna valószínűtlen a legsúlyosabb büntetési nem alkalmazása, a szigorodási tendenciát megelőzően, mert a japán bíróságok hagyományosan kerültek a halálbüntetés kiszabását az olyan elkövetőknél, akik egy esetben követtek el emberölést. Az anya és kisgyermek sérelmére elkövetett emberölés esetében pedig az elkövető egy tizennyolc éves férfi volt, amely életkor Japánban büntetőeljárás szempontból fiatal felnőttnek minősül, és az ő esetükben Miyazawa kutatásai szerint a 1983 óta ez a 2006-os eset volt az első, amelyben halálbüntetés kiszabására került sor. In: Miyazawa: 61. o.

⁷⁹ Hamai and Ellis: Genbatsuka: Growing Penal Populism and the Changing Role of Public Prosecutors in Japan?, 73. o.

folyamán az ügyész mellett helyet foglalva kérdéseket intézzenek a vádlotthoz. Hamai és Ellis megjegyzik, hogy ez alkalmas arra, hogy nyomást gyakoroljon az ügyvédekre és a bírókra (beleértve az esküdteket is) és nyomatékos adjon az ügyészek szavának, mikor súlyosabb büntetést indítványoznak.⁸⁰

c) A büntetés-végrehajtásban jelentkező tendenciák

Míg a bűncselekmények száma a 2000-es évek eleji növekedést követően ismét csökkenni kezdett, addig a börtönnépesség (és az évenként szabadságvesztésre ítélték) száma fokozatosan növekszik már az 1990-es évek eleje óta. Hamai és Ellis (2008-as írásukban) kiemelik, hogy a szabadságvesztések tartama, a börtönnépesség átlagéletkora növekszik és emelkedik a fogvatartottak körében a mentális betegséggel rendelkezők és a külföldi állampolgárok aránya. Ezenkívül növekszik az életfogytig tartó szabadságvesztésre, valamint a halálbüntetésre ítélték száma is annak ellenére, hogy az emberölések száma stabilnak mondható. Emellett számtalan olyan esetben, amelyben korábban csak pénzbüntetést szabtak volna ki, most a szigorítási tendencia miatt szabadságvesztés kiszabására kerül sor. Ahogy Hamai és Ellis fogalmazzák, „az új szabályozás nem csupán szigorúbb büntetéseket vezetett be, de ki is szélesítette a büntetőigazságszolgáltatás hálóját”⁸¹.

d) A halálbüntetés

Napjainkban már csak két fejlett demokrácia alkalmazza a halálbüntetést: az Egyesült Államok és Japán.⁸²

A halálbüntetést Japánban a titoktartás politikája jellemzi. Ennek jegyében, valamint a nyilvános viták elkerülésének stratégiája részeként a japán igazságügyi minisztérium jellemzően az országgyűlési szünetre, valamint a munkahét végére tűzi ki a kivégzések időpontját. Emellett megfigyelhető olyan tendencia is, amely szerint olyan fogvatartottak halálbüntetésének végrehajtását rendelik el, akik egy, a közelmúltban nagy visszhangot keltett bűncselekményhez hasonló követtek el. Ez a törvények szigorítása esetében is alkalmazott technika, hiszen például a fiatalokorra vonatkozó szabályozás szigorítása esetében is így próbáltak társadalmi támogatást szerezni a módosításnak.⁸³ Nem nyilvános az sem, hogy az igazságügyi minisztérium milyen szempontok szerint jelöli ki a halálbüntetésre ítélték közül, hogy kinek a kivégzését mikor hajtják végre. Az egyetlen szempont, amit követni látszanak, az az ítélet

⁸⁰ Hamai and Ellis: Genbatsuka: Growing Penal Populism and the Changing Role of Public Prosecutors in Japan?, 86. o.

⁸¹ Hamai and Ellis: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, 33–35. o.

⁸² Johnson: Where the state kills in secret, 268. o.

⁸³ Johnson: Where the state kills in secret, 255. o.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

óta eltelt idő, de ezt sem minden esetben.⁸⁴ A törvény szerint a kivégzésről szóló határozatot az ítélet jogerőre emelkedését követő hat hónapot követően kellene meghozni, és a határozattól számított öt napon belül pedig végrehajtani a büntetést. Ennek betartására azonban szinte sosem kerül sor, és a halálsoron eltöltött idő átlagosan nyolc év (1996-os adat).⁸⁵ A halálbüntetésre vonatkozó dokumentumok, amelyek nyilvánosságáról törvény szól, sem kutatók, sem újságírók számára nem hozzáférhetőek.⁸⁶ A kivégzések nem nyilvánosak, azon csupán a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt dolgozói vehetnek részt. A végrehajtás helyszínéül szolgáló (éppen használaton kívüli) helyiségeket 2010-ig nem is lehetett meglátogatni, ebben az évben engedélyezte először Keiko Chiba igazságügy-miniszter, hogy újságírók beléphessenek a büntetés-végrehajtási intézet ezen részébe.⁸⁷

Japánban a halálbüntetés végrehajtásának körülményei és a végrehajtásra váró fogvatartottakkal való bánásmód is alapvető emberi jogokat sért. David T. Johnson leírja, hogy a fogvatartottakat nem értesítik előre a kivégzés időpontjáról, azt csupán nagyjából egy órával előtte hozzák tudomásukra. Ezt, valamint a hozzátartozókkal való kapcsolattartás korlátozását a fogvatartottak „érzelmi stabilitásának” megőrzésével magyarázzák. A hozzátartozókat csak utólag értesítik az ítélet végrehajtásának tényéről. Ugyanígy az elítélt ügyvédje sem kap előzetes értesítést, lehetlenné téve ezzel a végrehajtást elrendelő igazságügy-minisztériumi határozat elleni fellebbezést. A közösséget sem tájékoztatják előre, hogy ezzel is minimalizálják a tiltakozásokat, a médiumokhoz csupán utólag juttatnak el egy rövid (az elítélt nevét nem tartalmazó) közleményt a kivégzés megtörténtének tényéről, ezt is csupán 1999 óta. Sok esetben maguk a részt vevő büntetés-végrehajtási dolgozók sem tudnak előzetesen arról, hogy kivégzésben kell majd közreműködniük. Ezt azzal indokolják, hogy előzetes figyelmeztetés esetén attól lehetne tartani, hogy az érintett dolgozók „beteget jelentenek”.⁸⁸

A japán Kabinetiroda által végzett, nagyjából 2000 embert érintő, nem reprezentatív 2009-es felmérés eredménye szerint a megkérdezettek 85,6 százaléka gondolta úgy, hogy bizonyos esetekben nincs jobb megoldás, mint a halálbüntetés, 8,6 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem tudja, és 5,7 százalék szerint el kellene törölni a halálbüntetést.⁸⁹

⁸⁴ Johnson: Where the state kills in secret, 255. o.

⁸⁵ Dana Domikova-Hashimoto: Japan and capital punishment, Human Affairs, 1996/1/77–93, 80. o.

⁸⁶ Johnson: Where the state kills in secret, 256. o.

⁸⁷ Minoru Matsutani: Shedding light on death penalty, Japanese Times: 2010. 08. 28., letölthető: <http://www.japantimes.co.jp/text/nn20100828a3.html>

⁸⁸ David T. Johnson: Japan's secretive death penalty policy, Asian-Pacific Law and Policy Journal, 2006/Summer, 62–124, 70–75. o.

⁸⁹ Matsutani

6. Konklúzió

A második világháborút követő „japán csodának” az 1990-es évek elején vége szakadt. A gazdasági növekedés már az 1980-as évektől kezdve lelassult, majd az 1990-es évek elején indult recessziónak köszönhetően gyakorlatilag le is állt. Részben ennek, részben pedig a globalizációnak, a világ és az élet felgyorsulásának köszönhetően Japánban olyan társadalmi és kulturális folyamatok indultak meg, amelyek lassan ugyan, de olyan változásokat hoztak és fognak hozni a jövőben, amelyek előbb-utóbb szükségessé teszik az évtizedeken át jól működő (és változatlanul hagyott) gazdasági és társadalmi mechanizmusok revízióját. Ez már meg is kezdődött, például az oktatáspolitikai tekintetében.⁹⁰ A hagyományos családmodell felbomlása, a csoport-egyén viszony kezdődő válsága, a fiatalok és idősek közötti generációs feszültségek, az idősek egy részének a társadalom peremére sodródása, a külföldiekkel szembeni előítéletek növekedése mind a közelgő, sőt, talán már ki is alakult értékválságot jelzik. Ez egyelőre a bűncselekmények alakulásában nem látszik megmutatkozni, mert bár a regisztrált bűncselekmények száma a 2000-es évek elején emelkedésnek indult, a folyamat a 2004-es tetőzés után leállt és azóta a bűnözés ismét csökken. Természetesen nem jelezhető előre teljes biztonsággal, hogy ez a tendencia miként fog változni, és Japán esetében már többször bebizonyosodott, hogy az európai vagy amerikai társadalmi-kulturális környezetben megfogalmazott elméletek nem mindig alkalmazhatóak a keleti országban. Ezért is érdemes figyelemmel kísérni a japán társadalmi folyamatok alakulását, hiszen egy több száz, sőt, bizonyos elemeiben több ezer év alatt kialakult értékrendszer és társadalmi viszonyrendszer válságának (és valószínűleg változásának) lehetünk tanúi.

Irodalom

- Adler, Freda: Nations not obsessed with crime, Littleton: F. B. Rothman, 1983
- Beccaria, Cesare: A bűnökről és a büntetésekről, ford.: Madarász Imre, Budapest: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1989
- Braithwaite, John: Crime, shame and reintegration, Cambridge: Cambridge University Press, 1989
- Braithwaite, John: Shame and modernity, *The British Journal of Criminology*, 33/1–18.
- Domikova-Hashimoto, Dana: Japan and capital punishment, *Human Affairs*, 1996/1/77–93
- Dower, J. W.: Embracing defeat: Japan in the wake of World War II, New York: Norton, 1999
- Durkheim, Émile: Suicide: A study in Sociology, London: Routledge & Kegan Paul, 1982
- Foote, D. H.: The benevolent paternalism of Japanese criminal justice, *California Law Review*, 80 (2), 317–390. o.
- Hamai, Koichi and Ellis, Tom: Genbatsuka: Growing Penal Populism and the Changing Role of Public Prosecutors in Japan?, *Japanese Journal of Sociological Criminology*, 2008/No. 33, 67–91. o.

⁹⁰ Hidasi: Oktatás Japán módra

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

- Hamai, Koichi and Ellis, Thomas: Japanese criminal justice: Was reintegrative shaming a chimera?, *Punishment & Society*, 2008/10/25–46. o.
- Hidasi Judit: Na és hogy tetszik Japán?, Budapest: Terebess Kiadó, 1999; weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasi.html>
- Hidasi Judit: Értékválság és értékváltás Japánban, *Ezredvég*: 2002. augusztus–szeptember, XII. évfolyam, 8–9. szám, 83–89; weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasij.html>
- Hidasi Judit: Oktatás japán módra, *Ezredvég*, 2003. december, XIII. évfolyam, 12. szám, weblink: <http://terebess.hu/keletkultinfo/hidasij.html>
- Higashi, Daisaku: Can you hear the voices of crime victims?, Tokyo: Kodansha, 2006
- Johnson, Chalmers: Miti and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy 1925–1975, Stanford University Press, 1982
- Johnson, David T.: Japan's secretive death penalty policy, *Asian-Pacific Law and Policy Journal*, 2006/Summer, 62–214. o.
- Johnson, David T.: The Homicide Drop in Postwar Japan, *Homicide Studies*: 2008/12/146–160. o.
- Johnson, David T.: Where the state kills in secret, *Punishment & Society*, 2006/8/251–285. o.
- Kingston, Jeff: Contemporary Japan: History, Politics and Social Change Since the 1980s
- Komiya, N.: A cultural study of the low crime rate in Japan, *The British Journal of Criminology*, 1999/39/369–390. o.
- Matsutani, Minoru: Shedding light on death penalty, *Japanese Times*: 2010. 08. 28., weblink: <http://www.japantimes.co.jp/text/nn20100828a3.html>
- Miyazawa, Setsuo: The politics of increasing punitiveness and the rising populism in Japanese criminal justice policy, *Punishment & Society*, 2008/10/47–77. o.
- Murakami Wood, David; Lyon, David and Abe, Kiyoshi: Surveillance in Urban Japan: A Critical Introduction, *Urban Studies*, March 2007, 551–568. o.
- Noblestone, J.: Law and order: tougher cops, late-night curfews and surveillance cameras, *Metropolis*, 2004 (weblink: www.metropolis.japantoday.com/tokyo/543/feature.asp)
- Ohno, Kenichi: The Economic Development of Japan, 2006, GRIPS Development Forum (translated from Kenichi Ohno: *Tojokoku Nippon no Ayumi: Edo kara Heisei madeno Keizai Hatten*, 2005, Tokyo: Yuhikaku Publishing Co. Ltd.)
- Saito, T.: *Anshin-no-Fasizumu (The Fascism of Safety)*, Tokyo: Iwanami Shyoten, 2004
- Schmidt, Petra: *Capital punishment in Japan*, 2002, Leiden, The Netherlands: The Brill
- Sellin, Thorsten: *Culture, conflict and crime*, Bulletin 41, New York: Social research Council, 1938
- Vogel, Ezra: *Japan as no. 1. lesson for America*, Harvard: Harvard University Press, 1979
- White Paper on Crime 2009, Research and Training Institute, Ministry of Justice, weblink: <http://hakusyo1.moj.go.jp/en/58/nfm/mokuji.html>